

UMOR PREDSEDNIKA JOHNA FITZGERALDA KENNEDYJA

HUD UDAREC ZA AMERIKO IN SVET

Predsednik „nove meje“ v modernem smislu - V deželi stolpnikov in rek avtomobilov se je slišal nov glas - Državnik s tankim posluhom za potrebe in želje ljudstva

»Vsakdo, pa naj nam želi dobro ali slabo, naj ve, da bomo plačali kakršnokoli ceno, pretrpeli vsak napor, izkusili vsako težavo, podprli vsakega prijatelja in se postavili po robu vsakemu sovražniku, da zagotovimo obstoj in z nago svobode.«

Ko se je v petek, 22. t. m., po vsem svetu z bliskovito naglico razširila vest, da je zločinska roka umorila ameriškega predsednika Johna Fitzgeralda Kennedyja, smo se spomnili zgornjih globoko pomenljivih besed, ki jih je ta državnik izrekel v svojem programatskem govoru pred Kongresom (20. januarja leta 1961), in ugotovili, da so postale stvarnost. John Kennedy je v izvrševanju svoje dolžnosti plačal najvišjo ceno — žrtvoval svoje življenje!

Se danes, ko je od podlega in gnusnega atentata poteklo več dni in je domala vsak izmed nas po televiziji ali radijskem sprejemniku lahko sledil poteku dramatičnih in tragičnih dogodkov v teksaškem mestu Dallasu in Kennedyjevi poslednji poti na vojaško pokopališče v Washingtonu, si težko predstavljamo, da je s svetovne pozornice iznenada zginila takšna osebnost, kakršna je bil 35. predsednik Združenih držav.

John Kennedy je bil najmlajši predsednik v zgodovini svoje velike in bogate dežele, saj mu je bilo komaj 43 let, ko je pred 34 meseci prvič vstopil v Belo hišo. V ameriško politično življenje je zato vnesel nove ideje, spopadel se je s problemi s tisto odločnostjo, bojevitostjo in doslednostjo, ki so značilne za mladega človeka, ter se trudil, da bi mlajši ljudje sploh prevzemali čedalje več odgovornih mest v ameriškem javnem življenju. V svojem prvem nastopu pred Kongresom je namreč tudi izjavil: »Prijateljem in neprijateljem sporočam, da je bakla prešla v roke novemu rodu Američanov, prekaljenemu v vojni ter v hladnem in greškem miru.«

TRAGEDIJA ZA NJEGOVO DRUŽINO

Prav zato je njegova tragična smrt tako globoko pretresla svet, saj se zaveda, da je zgubil državnika s tankim posluhom za njegove želje in potrebe, državnika, ki ne bi sveta razočaral, če bi mu kruta usoda prerano ne pretrgala niti življenja.

Atentat v Dallasu je najprej strašna tragedija za Kennedyjevo družino. Še pred nekaj dnevi je bila njegova družina srečna: imela je slavnega in po vsem svetu spoštovanega očeta, lepo in mlado mater

ter dva lepa otročka. Streli v teksaškem mestu pa so tej srečni družini prizadejali nepopravljivo hud udarec: nasilno so ženi iztrgali ljubega moža, otroke pa za vselej oropali očetovske ljubezni in očetovskega varstva.

TRAGEDIJA ZA AMERIKO

Kennedyjeva nasilna smrt pomeni dalje tragedijo za ameriško ljudstvo in njegovo državo. Že prej smo omenili, da je pokojni državnik pričel izvrševati svojo odgovorno nalogo z mladeniškim ognjem in žarom ter se kmalu izkazal kot velik državnik tako v notranji kot zunanji politiki. Proglasili so ga za predsednika »nove meje«. Kot so si nekdanji ameriški pionirji iz 18. stoletja z delom in žrtvami prizadevali, da bi vsak dan postavili »novo mejo«, se pravi, da bi vedno globlje prodirali v še ne odkrite predele obširne dežele, tako naj se tudi sedanji ameriški rod bori za »novo mejo« v modernem smislu, to je za zmago pravice, za enakopravnost, za odpravo vseh diskriminacij, za svobodo, skratka za afirmacijo temeljnih vrednot človekovega

dostojanstva in osnovnih načel demokracije.

NOV GLAS

V deželi stolpnikov in rek avtomobilov se je pričel slišati nov glas. Ta je čedalje glasneje opozarjal na potrebo, da se Amerika otrese reakcionarnih spon, da odpravi svet privilegijev in korupcije, odpravi rasno diskriminacijo ter se reši duha hladne vojne. Kennedy je bil prepričan, da je njegova dežela zlasti v zadnjih letih Eisenhowerjevega predsednikovanja po vsem svetu zgubljala na ugledu prav zaradi tega, ker se niso korenito reševali njeni najbolj pereči notranji problemi.

»Svet se spreminja« — je izjavljal mladi predsednik — stari sistemi ničesar več ne služijo. Zavedal se je, da Amerika ne bo mogla voditi uspešne ter učinkovite politike do novih držav tako imenovanega »tretjega sveta« (v Afriki in Aziji) vse dokler, dokler ne bo črnecem v lastni hiši priznala resnične enakopravnosti z belci, dokler bo dopuščala, da so milijoni njenih državljanov samo zato zapostavljeni, ker niso bele polti. Kdor pozna ameriške razmere, ve, da vprašanje enakopravnosti črnecem ni malenkostno, ker je povezano ne samo s celo vrsto predsodkov in s staro miselnostjo gospodujočih belcev, temveč tudi z velikimi gmotnimi koristmi.

Prav v tem perečem vprašanju ameriške družbe pa se je Kennedy pokazal nepopustljiv in je bil trdno odločen, da črnecem dokončno izbojuje enakopravnost. Njegov naslednik Johnson je v svojem prvem govoru pred Kongresom izjavil, da bo ena njegovih glavnih skrbi, doseči, da zakonodajna zbornica odobri Kennedyjev zakonski osnutek o državljanskih pravicah, kar naj omogoči, da bodo vsi državljani enakoopravni ne glede na njih raso, veroizpoved, na položaj v družbi itd.

ZUNANJA POLITIKA

Duha »nove meje« je hotel Kennedy vnesti tudi v ameriško zunanjo politiko. Ni šlo pri tem za osvajanje novih dežel, temveč za nekaj bolj vzvišenega — za dosego pravičnega in trajnega miru.

V prvem letu svojega predsednikovanja je moral Kennedy prestati težko in nepričakovano preizkušnjo. Z ameriške obale je krenila vojaška ekspedicija proti Kubi, ki pa jo je Fidel Castro že v nekaj dneh popolnoma uničil. Neuspeli poizkus je zadal

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

- NEDELJA, 1. decembra, ob: 9.00 Kmetijska odaja; 9.30 Slovenski zbori; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Blisk nad Pacifikom, pustolovska zgodba (Dušan Pertot), igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj — odmevi tedna v naši deželi; 14.30 Sedem dni v svetu; 14.45 Karakteristični ansambli; 15.30 Radijska novela — Heinrich von Kleist: »Zaroka v San Domingu«; 18.30 Po društvih in krožkih: »Društvo slovenskih umetnikov« (Saša Martelanc); 21.00 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Barčica po morju gre«.
- PONEDELJEK, 2. decembra, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Iz slovenske folklorne — Lelja Rehar: »Barčica po morju gre«; 18.00 Glasovi iz narave (Tone Penko); 18.30 Skladbe za kvartete in kvintete; 19.15 Radijska univerza — Sveta brata Ciril in Metod — Janez Vodopivec: »Svetiška podoba svetih bratov«; 21.00 Christoph Willibald Gluck: Orfej in Evridika, tragična opera v treh dejanjih. Približno ob 21.30 Opera, avtor in njegova doba (Gojmir Demšar).
- TOREK, 3. decembra, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanska po radiu; 18.30 Sodobna jugoslovanska simfonična glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše; 20.30 Pevci, kitare in ritmi; 21.00 Pregled italijanske dramatike (Josip Tavčar in Jože Peterlin); 22.00 Slovenski solisti. Koncert basista Danila Merlačka, pri klavirju Dana Hubad.
- SREDA, 4. decembra, ob: 11.45 Jugoslovanski pevci in orkestri; 12.15 Zgodovinske zanimivosti; 13.30 Izbrali smo za vas; 18.00 Znanstveni leksikon; 19.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert orkestra Tržaške filharmonije. Približno ob 21.45 Knjižne novosti — Josip Tavčar: »Vasco Pratolini in njegova knjiga „La costanza della ragione“«.
- ČETRTEK, 5. decembra, ob: 12.15 Po društvih in krožkih: »Društvo slovenskih umetnikov« (Saša Martelanc); 18.00 Italijanska po radiu; 18.30 Solistični koncert; 19.15 Sirimo obzorja: »Nabrežinski kamnolomi« (Rado Bednarik); 21.00 »Zdravnik Miklavž«, mladinska radijska igra (Ruda Jurčec), igrajo člani RO.
- PETEK, 6. decembra, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljice, pripovedki, legend. »Maček in ovca« (Jurij Slamaj); 18.30 Solisti Julijske krajine in Furlanije; 19.15 Radijska univerza — Leonida Rosino: Vesolje okrog nas: »Razvoj zvezd«; 20.30 Gospodarstvo in delo (Egidij Vršaj); 21.00 Koncert operne glasbe. Približno ob 21.30 Znanost in tehnika — Branko Pegan: »Giulio Natta, letošnji Nobelov nagrajenec za kemijo«.
- SOBOTA, 7. decembra, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Po tujih krajih; 14.40 Pesmi za tercete; 15.30 »Intervju«, radijska drama (Ezio D'Errico - Martin Jevnikar), igrajo člani; 17.20 II. Vatikanski koncil; 18.00 Poglavlja in zgodovine slovenske književnosti — Vinko Beličič: »Trubar moli za slovenski jezik«; 19.15 Družinski obzorji; 20.30 Teden v Italiji; 20.45 Koroški Akademski Oktet; 21.30 Vabilo na ples; 22.50 Sodobna simfonična glasba.

TEDENSKI KOLEDARČEK

1. decembra, nedelja: Marijan, Božena
2. decembra, ponedeljek: Blanka, Nataša
3. decembra, torek: Frančišek Ksav.
4. decembra, sredo: Barbara, Barica
5. decembra, četrtek: Stojan, Uroš
6. decembra, petek: Miklavž, Nikolaj
7. decembra, sobota: Urban, Sladoj

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA vabi na

»FOLKLORNI VEČER«

ki bo v soboto, 30. novembra, ob 20.30 v občinski telovadnici v **Miljah**; v nedeljo, 1. decembra, ob 16. uri v Ljudskem domu v **Sv. Križu**; v nedeljo, 1. decembra, ob 20.30 v dvorani na »**Stadionu 1. maja**«, Vrdska cesta 7.

Gostuje 43 članov ansambla **Tamburica** iz Zagreba.

Vstopnina: Lir 300; dijaki Lir 150.

Prodaja vstopnic eno uro pred začetkom pri blagajni dvorane.

Hud udarec za Ameriko in svet

(Nadaljevanje s 1. strani)

hud udarec ameriškemu prestižu v svetu. Pozneje se je zvedelo, da za to nesrečno in nesmiselno potezo ni bil toliko kriv predsednik Kennedy, temveč predvsem visoki funkcionarji tajne obveščevalne službe iz prejšnje Eisenhowerjeve in Foster Dullesove uprave, ki so bili nato kmalu odstavljani.

Istega leta (1961) se je Kennedy prvič sestal s Hruščovom na Dunaju in od tega časa se tako rekoč začel njegov razgovor z voditeljem nasprotnega komunističnega tabora, ki se je po težki preizkušnji v jeseni leta 1962, ko je svet zaradi kubanskega vprašanja stal tik pred izbruhom atomske vojne, zaključil s podpisom sporazuma o prepovedi jedrskih poskusov, s čimer so bili prvič po drugi vojni dani stvarni pogoji za ublažitev mednarodne napetosti in ohranitev ter utrditev trajnega miru na svetu.

V zunanji politiki je Kennedy imel širok, a hkrati stvaren koncept dela. Šlo je za dolgoročen načrt, katerega končni cilj je bil, doseči časten in za vse sprejemljiv sporazum z vzhodnim taborom in si obenem pridobiti simpatije novih držav tretjega sveta.

Spričo tega, kar je John Kennedy pomenil ne samo za Ameriko, temveč za ves svet, se vsakdo danes upravičeno sprašuje, kdo je imel korist, da mladi, a veliki predsednik iznenada zgine s svetovne pozornice. Atentat v Dallasu z vsem, kar je potem sledilo, je tako čuden in skrivnosten, da se more težko razvozlati. Mestna policija v Dallasu je kmalu po atentatu aretirala 24-letnega Leea H. Oswalda in ga obtožila

JAPONSKE VOLITVE

Prejšnji teden so imeli na Japonskem volitve v državni zbor. Pokazali so se nekateri premiki v sestavi strankarskega življenja. Vladna liberalno demokratična stranka je sicer ostala v večini, a je izgubila 13 sedežev; od 467 poslanskih mest jih ima 283. Socialisti so ostali pri svojem številu 144. Pridobili so pa demokratični socialisti, ki so protimarksistično usmerjeni. Svojo moč so neznatno povečali komunisti, od treh mest na pet. Neodvisni konservativci so poskočili od petih mandator na 12. Ta kratek pregled pokaže, da Japonci odklanjajo vse skrajne struje.

VATIKANSKI KONCIL

Glavna skupščina vatikanskega cerkvenega zbora je v petek odobrila poglavje o liturgiji z 2158 glasovi od 2178 navzočih koncilskih očetov. Liturgično poglavje je prvo izmed vseh predloženih, ki je popolnoma izdelano in čaka samo še papeževga odobrenja.

Koncil se je sedaj lotil razprav o ekumenizmu Cerkve ali z drugimi besedami, kako bi prišlo do zedinjenja kristjanov. Nekateri koncilski člani so poudarili, da je treba poglobiti proučevanje svetega pisma, kakor tudi naukov nekatoliških veroizpovedanj, da bo prišlo do zedinjenja Cerkva. Neki indijski in kitajski škof sta predlagala, naj bi se ekumensko prizadevanje razširilo tudi na nekristjanske vere.

uboja. Navedla je tudi vrsto dokazov, iz katerih bi bilo razvidno, da je Oswald morilec. Dva dni po atentatu pa se je v policijskem poslopju zgodilo nekaj neverjetnega in nezaslišanega: Oswald pade pod streli nekega lastnika nočnih lokalov v Dallasu, 55-letnega Jackyja Rubinsteina. Šef policije časnikaarjem takoj smelo izjavi: »Zadeva umora predsednika Kennedyja je zaključena.«

Svetovna javnost pa upravičeno pričakuje, da pride vsa resnica na dan, kajti le tako se bo izkazalo, da Kennedy ni zaman žrtvoval svojega življenja.

—0—

Nov predsednik ZDA

Po Kennedyjevi tragični smrti je zasedel njegovo mesto v Beli hiši dosedanji podpredsednik Lyndon Baines Johnson. Na vladi bo ostal, po ustavnih določbah, do prihodnjih volitev. Novi predsednik je po poklicu šolnik in bogat farmar. Rojen je v Texasu leta 1908. Velja za politika z realističnimi pogledi. Po njegovih prvih ukrepih sodeč bo nadaljeval Kennedyjevo smer; obdržal je tudi vse prejšnje ministre in poslanike. Kljub temu ga pa ocenjujejo kot državnika, ki bo v zunanji politiki manj prožen kot njegov prednik.

ARGENTINA PODRŽAVILA PETROLEJSKO INDUSTRIJO

Argentinska vlada je v skladu z obljubo med volilno kampanjo podpržavila petrolejsko industrijo ter je preklicala pogodbe s tujimi petrolejskimi družbami. To je napravila ravno v času, ko je bila v Sao Paulu medameriška gospodarska konferenca o izvajanju načrta »Zavezništvo za napredek«.

List »Frankfurter Allgemeine« poroča iz Buenos Airesa, kako sami argentinski gospodarski krogi priznavajo, da njih dežela nujno potrebuje tujih kapitalov, ter zaradi tega dolžijo vlado vsaj lahkomišelnosti. Vlada se ni niti vprašala, ali lahko njen ukrep privede do ustavitve vseh tujih naložb v deželi. Uradni krogi odgovarjajo, da bodo dali pravično odškodnino ter da ostaja v deželi še veliko tujega kapitala v drugih gospodarskih panogah.

Illijev režim obtožuje tuje družbe, da niso plačevale davkov. Te pa odgovarjajo, da so sklenile zakonite pogodbe s Frondizijevo vlado, ki jih je oprostila davkov, kar naj spodbuja dotok kapitalov, katere dežela potrebuje. Argentinska petrolejska družba YPF je 15 let po ustanovitvi proizvajala samo 5,3 milijona ton petroleja na leto ali 35% vsedržavne potrošnje. Ostali dve tretjini je morala Argentina uvažati, kar jo je še leta 1957 stalo letno 270 milijonov dolarjev. S prihodom tujih petrolejskih družb pa je proizvodnja v nekaj letih narasla na 18 milijonov ton.

Sovpadanje podpržavljanja v Argentini s konferenco v Sao Paulu je povečalo odločenost ameriškega kongresa, da zmanjša podpore tujini. ZDA so po drugi svetovni vojni dale tujini gospodarsko in vojaško pomoč v znesku 98 milijard dolarjev, kar je petina njihovega narodnega dohodka v enem letu.

Listina nove vlade odobrena

Pogajanja za sestavo sredinsko-levičarske vlade so se uspešno zaključila. Odposlanstva Kršč. demokracije, socialistične, socialdemokratske in republikanske stranke so odobrila dokument, ki vsebuje glavne in temeljne smernice bodoče vlade. Listina, ki obsega nič manj kot 60 tipkanih strani, obravnava posamezna področja notranje in zunanje politike ter posveča posebno pozornost gospodarski problematiki. V notranji politiki poudarja popolno izvedbo ustave, pri čemer prihaja zlasti v poštev ustanovitev dežel, reforma civilnega in kazenskega zakonika, reforma birokratskega sistema itd. V zunanji politiki se poudarja zvestoba atlantskemu zavezništvu in se hkrati naglašja prizadevanje za mir ter razoroževanje.

Glede gospodarske problematike listina omenja vrsto ukrepov za zaježitev in postopno odpravljanje težkoč, ki so se pojavile zlasti v zadnjem letu. Obrazloženi so nadalje cilji in smotri načrtovanega gospodarstva, posebna pozornost pa se posveča kmetijstvu, urbanistiki in sindikalnim problemom.

Ker so ta dokument že odobrili tudi pristojni organi vseh štirih strank, se pričakuje, da bo pooblaščen predsednik Moro dokončno sprejel mandat za sestavo vlade in si sporazumno z vodstvi strank zbral svoje sodelavce: ministre in podtajnike.

Socialisti pred razkolom?

Največ pričakovanja pa je te dni za položaj v vrstah socialistične stranke. Njen

osrednji odbor je namreč le s pičlo večino glasov odobril neposredno udeležbo socialistov v vladi na osnovi dokumenta, na katerega je pristalo tudi odposlanstvo socialistov. Od 99 članov osrednjega odbora jih je za dokument glasovalo 59, medtem ko se jih je 40 izjavilo proti.

Levičarji so zagrozili, da bodo njih parlamentarci glasovali proti zaupnici takšni sredinsko-levičarski vladi, avtonomistična večina pa jim je odgovorila, da se bodo v tem primeru sami izločili iz stranke.

Spričo današnjega stanja grozi italijanski socialistični stranki nov razkol, ki bi bil, če bi se uresničil, že tretji v njeni sedemdesetletni zgodovini. Leta 1921 so namreč iz stranke izstopili komunisti, leta 1947 se stranko zapustili Saragat in njegovi soimisljeniki, ki danes tvorijo socialdemokratsko stranko. Rešitev sedanje vladne krize utegne torej imeti posledice, ki jih še ni mogoče natančno predvidevati.

ALBERT REJEC

Splošen beg slovenskega kmeta z zemlje

V zadnjih letih je ves mladi slovenski kmečki rod, ne glede na državo, v kateri živi, prevzela težnja po begu z zemlje.

Prvi in že od zdavnaj so od vseh Slovencev bežali od kmečkega dela Beneški Slovenci. Že v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja so hodili na sezonsko delo po vseh kronovinah nekdanje avstro-ogrske monarhije, medtem ko so se drugod po Sloveniji držali ljudje še z vsakim vlakenjem svojega bitja zemlje, saj je bil takrat grunt še ideal in vzor našega slovenskega prebivalstva.

Beneški Slovenci so hodili na sezonsko delo zato, ker so bili prisiljeni, ker niso mogli s svojimi številnimi družinami v svojih 150 vaseh živeti dlje od treh do štirih mesecev od pridelkov svojih strmih lazov in njiv. Podobno pot so ubrali za njimi Dolenjci in nato še drugi ljudje iz drugih pasivnih krajev Slovenije, ko so v velikih gospodarskih krizah Srednje Evrope iskali dela v severnoameriških rudnikih in železarnah.

Med dvema vojnama je bilo manj izseljevanja v prekomorske kraje, ker so ZDA zaprle vrata in so si zato brezposelni in napol zaposleni ljudje s slovenskega podeželja iskali dela v rudnikih severne Francije, Holandije in nemškega Porurja. Čisto svojo pot so ubirali takrat Slovenci v Italijo, ki jih niso potiskali z zemlje samo razlogi gospodarske stiske, ampak tudi neznošni fašistični sistemi nasilja in zapostavljanja. Edina odprta so jim bila vrata v Južno Ameriko, v Argentino in Brazilijo, ali pa nezakoniti beg preko meje v Jugoslavijo.

Po zadnji vojni splošno bežanje

Beg kmečkih ljudi je bil pred zadnjo vojno le nekakšno otekanje odvečne delovne sile iz vasi. Ostala vas je živeła naprej svoje življenje in se ubadala s krizami in z večnimi škarpami med cenami kmetijskih in industrijskih proizvodov. Kakor hitro pa se je po prvih negotovih povojnih

FRANCOSKA PODPORA ALŽIRIJI

Francoski proračun za leto 1964 predvideva, da bo Alžirija prejela podpore v znesku 800 milijonov frankov. Alžirci nujno potrebujejo francoski kapital za industrializacijo, za poklicno izobraževanje zaostalih delavskih množic ter za kritje trgovinske bilance. Alžirci morajo iz notranjepolitičnih razlogov čimprej uresničiti gospodarski načrt za veliko Kabilijo, kar potrjuje nedavna vstaja Berberov.

CESTNI PROMET MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

Italijansko-jugoslovanska komisija za ureditev cestnega prometa med obema državama je zaključila tridnevno zasedanje v Beogradu. Prejšnji teden so podpisali protokol, ki določa razširitev rednega in turističnega avtobusnega prometa ter povečanje števila voženj v blagovnih prevozihi. Med drugim bodo prihodnje leto odprli novo vsakodnevno avtobusno zvezo Postojna-Trst ter v obratni zvezi.

Iz sindikalnega življenja:

TRGOVINSKI USLUZBENCI

V Rimu so v teku pogajanja za novo delovno pogodbo trgovinskih uslužbencev. Zaradi tega je bila preklicana stavka, ki bi morala biti v petek in soboto prejšnjega tedna.

Na pogajanjih razpravljajo o izrednem tedenskem počitku, o 14. plači, o upravičenih razlogih za odpuste ter o izenačenju normativnih določb za delavce in uradnike. Na dnevnem redu je tudi razprava o pravilniku za razčlenjena pogajanja po sektorjih in podjetjih, o delovnih odnosih ter o nagradah in kvalifikacijah.

ZAHTEVE USLUZBENCEV TRAMVAJEV

Podtajnik v ministrstvu za delo je sklical sestaneč delodajalcev in sindikalnih zastopnikov uslužbencev malih železnic, tramvajev, trolejbusov in mestnih avtobusov. Sindikati zahtevajo povišanje plač za 22%, medtem ko so podjetja doslej ponudila le 5%. V sredo prejšnjega tedna je bila vsedržavna stavka. V Trstu so stavkali le uslužbenci openskega tramvaja, ker ima ACEGAT drugo pogodbo, in sicer pogodbo električnih podjetij.

Prejšnji petek so po vsej Italiji stavkali bančni uslužbenci. Banke pa so kljub temu poslovale, a samo za nujne finančne posle.

Iz Trsta

DRUSTVO SLOVENSKEH IZOBRAZENECV

V nedeljo, 1. decembra, bo ob 10. uri v jezuitski kapeli (Trst, Via del Ronco 12, vhod: Via Marconi 32) skupna maša za slovenske izobražence. Po maši bo v dvorani razgovor o perečih vprašanjih.

Govoril bo msgr. Jakob Ukmar o virih razodetja.

OBVESTILO KMETOVAVCEM!

Kmetovavce obveščamo, da je Kmetijsko nadzorništvo pričelo sprejemati naročila za nakup semenskega krompirja vrste S. Michele in Majestic, ki so ga pridelali pri središču za razmnoževanje semenskega krompirja.

Ob naročilu najmanj 50 kg mora kmetovavec plačati 45 lir za kg semena.

Ali se da z zakonskimi ukrepi beg zaježiti?

Nekatere evropske države skušajo neko zavreti ta prehitri odtok kmečkega življa vsaj iz hribovskih krajev, od koder je najmočnejši. Bivši italijanski državni predsednik Luigi Einaudi je sicer z dopadenjem (Nadaljevanje na 9. strani)

I Tržaškega

ODMEVI KENNEDYJEVE SMRTI

Umor predsednika Kennedyja je globoko pretresel tudi vso tržaško javnost. Oblastva, politične stranke in druge organizacije kot tudi mnogi zasebniki so izrazili svoje sožalje in solidarnost ameriškemu generalnemu konzulu v Trstu in se v prostorih konzulata vpisali v spominsko knjigo.

V ponedeljek je bila v katedrali Sv. Jutta maša zadušnica, ki jo je daroval generalni vikar msgr. Fornasaro. Poleg generalnega konzula in uslužbencev ameriškega konzulata so se je udeležili predstavniki oblasti in raznih organizacij in večje številno ljudstva.

Prerane in tragične smrti velikega državnika se je v začetku ponedeljkeve seje mestnega sveta spomnil župan Franzil, ki je v kratkem govoru orisal lik in delo Johna Kennedyja. Njegovim besedam so se pridružili predstavniki vseh v mestnem svetu zastopanih strank, nakar so vsi svetovavci z enominutnim molkom počastili spomin pokojnega predsednika.

Na tej seji je spregovoril tudi predstavnik Skupne slovenske liste ter dejal:

Izjava predstavnika SSL

»V imenu Skupne slovenske liste se pridružujem sožalju, ki so ga izrazili župan in drugi svetovavci ob smrti predsednika Kennedyja. Gre za hudo izgubo ne samo za ameriško ljudstvo, temveč za vse narode sveta. Bil je apostol miru. Za časa svojega komaj triletnega bivanja v Beli hiši je naredil, kar je bilo v njegovi moči, da se ublaži ideološki boj med Zahodom in Vzhodom, da se vzpostavi mirno sožitje med narodi in da preneha ali se vsaj omeji oboroževanje.

Vsak demokrat in vsak kristjan mora tudi priznati pokojnemu predsedniku zaslug, da se je z odločnim pogumom boril ter se izpostavil največjim nevarnostim za dokončno prenehanje plemenskega razlikovanja v južnih predelih svoje države. V tej hudi borbi proti starim predsodkom in proti nasprotnikom, ki ne izbirajo sredstev, Kennedy ni poznal omahovanja, ker je bil prepričan, da gre za pravično in sveto stvar. Mislim, da ni črnca v ZDA, ki bi ne imel solznih oči, ko je zvedel za umor.

Preden zaključim te kratke besede, moram omeniti, da je smrt dosegla predsednika Kennedyja le malo mesecev po smrti druge velike osebnosti: papeža Janeza XXIII. V mnogih pogledih sta si bila podobna. Oba sta znala vlti v srca ljudi glo-

boko upanje in sta z vsemi silami skušala ajti dejansko sodelovanje narodov. V tej uri skrajne žalosti izražam upanje, da bo človeštvo nadaljevalo pot, katero sta pokazala pokojni papež in mladi ter pogumni ameriški predsednik.

Sožalje Sveta SSL

Svet Skupne slovenske liste je po ameriškem generalnem konzulu v Trstu izrekel ameriški vladi in ljudstvu globoko sočustvovanje tržaških Slovencev ob smrti velikega predsednika. Dva njegova predstavnika sta osebno izrazila gosp. generalnemu konzulu iskreno sožalje in se tudi vpisala v spominsko knjigo.

NACRT ZA RAZMAH TRŽASKE LUKE IN GOSPODARSTVA

Kot smo že poročali, sta bili pred kratkim v Trstu prometni komisiji poslanske zbornice in senata, ki imata nalogo sestaviti tako imenovani »modri načrt« za okrepitev glavnih italijanskih luk. Tržaški gospodarski krogi so parlamentarcem obrazložili potrebe in zahteve Trsta za razvoj luke in gospodarstva v našem mestu.

Načrt za razmah luke in gospodarstva naj bi obsegal tri obdobja. V prvem obdobju naj bi izvedli naslednja dela: izgradnjo pomola VII in njegove opreme, ureditev pomola v lesnem skladišču, ureditev izkrcevališča za mineralna olja pri Sv. Soboti ter ureditev priveza pri Orehu za istočasno pristajanje dveh ladij. Pomol naj bi bil dolg 300 metrov in morje bi morali poglobiti na 12 m.

V drugem obdobju je treba poskrbeti za južni del pomola št. 3, urediti pomorsko postajo ter razširiti severni del pomola št. 5. Slednje, ko bo dograjen pomol VII, ki bo prevzel premog in rude.

V tretjem obdobju naj bi uredili področje pri Lanterni, katerega je treba izkoristiti za pristajanje jaht in ribiških čolnov.

Za izvedbo celotnega omenjenega načrta bi potrebovali 24 milijard lir. Pretežni del te vsote odpade na pomol VII, za katerega so bila sredstva že odobrena.

Ukrepi za izboljšanje gospodarske podstavke pa so potrebni ne samo v luki, ampak tudi na dohodnih poteh v Trst. Sem spadajo avtomobilska cesta Trst - Benetke z odcepom Palmanova - Viden - Trbiž, dvojni tir na progi Trst - Trbiž, okrepitev prog pretežno vsedrjavne važnosti in pravičnejša razdelitev ladij med Jadransko in Tirensko morje, prevzem stroškov za vozni park Javnih skladišč s strani državnih železnic ter podobne tarifne olajšave na železniških progah v Trst, kot so v Nemčiji na progah za Hamburg in Bremen.

RAZPISANA ŠTIPENDIJA ZA MLADE TRŽACANE

Tržaška občina je razpisala natečaj za podelitev štipendije v znesku 400 tisoč lir iz sklada, ki ga je dala na razpolago Tržaška hranilnica (Cassa di risparmio). Štipendija je namenjena kakemu mlademu Tr-

žacanu, ki se posebno odlikuje v oblikujočih umetnostih ali v glasbi.

Za štipendijo se lahko potegujejo vsi mladi Tržčani, ki niso starejši od 25. leta in ki imajo diplomu kake srednje šole ter nameravajo obiskovati kako višjo umetniško šolo v Italiji ali tujini. Prošnje, napisane na navadnem neoklovanem papirju, je treba nasloviti na tržaškega župana.

† Gabrijel Piščanec

Dne 18. t. m. je v Avberu po daljši boleznici umrl župnik in dekan Gabrijel Piščanec. Pokojnik se je rodil pred 81-letji v Rojanu. Bil je sin revne delavske družine, ki je skupno štela enajst članov (9 otrok in starši). Po dovršenem goriškem bogoslovju je bil leta 1905 posvečen v mašnika. Bil je nato kaplan pri Starem sv. Antonu v Trstu in župni upravitelj v Rukavacu v Hrvatski Istri. Nekaj časa je župnikoval tudi v Dolini, od koder je odšel v Klanec, kjer je bil dolgo let župnik in dekan.

Za časa narodnega preganjanja in fašistične diktature je trdno stal ob strani svojega ljudstva, mu bil svetovavec in dober pastir. Zadnja leta je preživel v Avberu, kamor se je umaknil, ker mu zdravje ni dopuščalo, da bi še dalje vodil župnijo in dekanijo v Klanec.

Njegove telesne ostanke so položili v grob na pokopališču v Avberu, kjer tudi počiva drug zaslužni primorski duhovnik, politični in kulturni delavec Virgil Šček.

Naj pokojni župnik in dekan Piščanec mirno počiva v Stvarniku. Sorodnikom izrekamo prijatelji ter znanci iskreno sožalje, kateremu se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Dne 18. novembra je v Avberu na Krasu mirno zaspal v Gospodu

č. g. Gabrijel Piščanec

župnik in dekan v pokoju

Pokopali smo ga na pokopališču v Avberu. Iskreno se zahvaljujemo duhovščini, darovavcem vencev in cvetja, pevcem in vsem, ki so pokojniku izkazali poslednjo čast ter z nami sočustvovali.

Družine: Piščanec, Pertot, Sancin, Muto in Kovač

Trst, 28. novembra 1963.

Beneška Slovenija

FOJDA

Velika škoda, katero je prizadela zadnja povodenj okrog Fojde, Ahtena in v drugih krajih ob hudornikih Malina, Grivo in Ralužana, se šele sedaj vidi. Popis škode še ni končan, na občinah še zbirajo zadnje podatke. Že sedaj se pa lahko računa, da sega škoda v visoke milijone, ker je prizadetih veliko število posestnikov.

Pristojno ministrstvo v Rimu je obljubilo 50 milijonov za prvo pomoč oškodovancem. Minister za javna dela je obljubil, da si bo prišel ogledat prizadete kraje poseben inšpektor, ki bo določil, kako naj se načrtno začne uravnanje hudournikov in koliko stroškov bo potrebnih za najnujnejša dela. Prizadeto prebivavstvo pričakuje, da ne bo ogled trajal preveč časa in

Dr. VRTOVEC JOŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI

UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogel Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

KULTURNI VEČER

V soboto zvečer je podalo Slovensko gledališče iz Trsta Javorškov izbor Shakespeareovih del pod naslovom »Iz take smo snovi kot sanje«.

Na pristnem šekspirskem odru, brez kulisa in navlake, so trije igralci: Mira Sardočeva, Joško Lukež in Stane Starešinič z dovršeno recitacijo in živo mimiko oživil pred poslušavci največje vrednote velikega dramatika. Strastni Shakespeareovi junaki in razpenjeno življenje se je prelivalo kot burna reka iz drame v dramo, iz prizora v prizor. Preprosti oder s pisateljevo sliko v ozadju se je že po prvih prizorih spremenil pred očmi poslušavcev v razkošno pozorišče. V resnici je bila to le ubrana spremljava, reflektorjev nič pač pa oni trije igralci, ki so mojstrsko predvajali zares komorne slike.

Gostje so za bogato doživetje res hvaležni upravi Dijaškega doma, ki je dala na razpolago prostore. Še bolj pa seveda umetnikom, ki so vredni, da nastopijo s tem izborom v veliki dvorani pred izbranim občinstvom.

»CECILIJANKA«

Kakor že več let tega, je tudi letos priredila Zveza slov. katoliške prosvete nastop cerkvenih in drugih pevskih zborov v proslavo zavetnice petja, svete Cecilije. Pevski koncert je bil v nedeljo popoldne v prostorni dvorani Katoliškega doma, ki so jo poslušavci popolnoma napolnili.

Nastopilo je devet zborov iz mesta in okolice; deseti, iz Štandreža, je zaradi tehničnih razlogov izpadel. Pred začetkom se je napovedovalec spomnil tudi tragične smrti ameriškega predsednika, nakar je travniški kaplan Jericijo na kratko očrtal pomen petja in cerkvenega še posebej.

V prvem delu se je dobro odrezal sovo-denjski zbor, ki je tudi žel največ odobranja. Lepo zlite glasove je pokazal tudi zbor iz Doberdoba.

Med odmorom je bilo žrebanje za dobitke. Burno ploskanje, morda pri tem ali onem moškem celo nekam zavistno, je pozdravilo brhko mladenko, ki je zadela — veliko pletenico briške kapljice.

Po odmoru so nastopili zopet štirje zbori. Rupenski se je pokazal z dobrimi ženskimi glasovi. Odlično se je pa odrezal go-

riški zbor z Belokranjsko balado pod vodstvom Ivana Bolčine.

Kot zadnjo točko so združeni zbori odpele »Glejte, že sonce zahaja« pod taktirko St. Jericija. Na občinstvo je vplivala velika množica pevcev in pevk, nekatere v narodnih nošah, za katere je bil celo obširni oder premajhen.

Po uspelem koncertu je zvezin predsednik razdelil diplome vsem nastopajočim zborom.

Vtis, katerega so poslušavci odnesli z letošnje »Cecilijanke«, je bil, da je med našimi ljudmi še veliko veselja do petja; kot nekdanj, ko je edino še pesem dramila domačijsko zavest. Žal, da ponekod manjkajo zborovodje, drugod pa — požrtvovalni pevci.

ŠE VEDNO — ATA

Uslužbenci mestnega avtobusnega podjetja ATA še vedno nadaljujejo s stavkovnim gibanjem, ker jim noče ravnateljstvo priznati mezdnih zahtev. Stavka se vrši od dneva do dneva in tudi ob nenapovedanih urah; največkrat prav ob času največje potrebe, ko gredo dijaki v šolo, uslužbenci na delo ali potniki na vlake. Takrat je seveda stavka najbolj učinkovita.

Uvideven meščan nikakor ne more ugovarjati pravicam uslužbenega osebja pri ATI. Po drugi strani pa je le potrebno upoštevati tudi potrebe občinstva. Saj je prevozno podjetje prav zato tukaj in ne zaradi vodstva, pa tudi ne samo zaradi — uslužbencev. Dogaja se namreč kar po vrsti, da čakaš na avtobus, pa te kak mimoidoči pouči, da sploh ne bo privozi, ker je prav tisto uro stavka. Potniki večernih vla-

kov se pa morajo kar udati, da bodo pešali s postaje domov tudi eno uro daleč na zgornji konec mesta.

Te pomanjkljivosti, v škodo občinstva, je iznesel na občinski seji tudi svetovavec Sfiligoj, ko je šlo za to, da se imenuje en zastopnik mestne občine v komisijo za poravnavo meznega spora pri prevoznem podjetju. Do pravega zaključka na seji pa ni prišlo, ker so nekateri člani poudarjali, da inajo vsi delavci pravico do stavke.

Nekatere skupine meščanov, ki se dnevno vozijo na delo ali na vlak, so segle kar po samopomoči. Kupili so v »španoviji« stare avte iz druge roke in se na tak način osamosvojili glede prevoza.

Naše mnenje je, da bo le morala občina prevzeti mestne avtobuse v svojo režijo. Tako bo ustrezno uslužbenec in občinstvu.

KENNEDYJU V SPOMIN

Tudi goriško mesto se je oddolžilo spominu umorjenega ameriškega predsednika. Na seji mestnega sveta je govoril o njem župan Poterzio. Govornikovim besedam so se pridružili tudi vsi zastopniki političnih skupin. Demokrsčanska in komunistična stranka sta dali nalepiti po mestnih oglih sožalne lepake. Na obeh se proslavlja rajni predsednik kot prvobornik za svetovni mir.

V ponedeljek zjutraj so tudi profesorji višjih srednjih šol prikazali mladini osebo in delo Johna Kennedyja kot vzgled delavnega človeka za domovinske ideale. Včeraj zvečer se je pa vršila v goriški prestolnici slovesna maša zadušnica za velikim pokojnikom.

4.

R. B.

Ob 60-letnici slovenskih srednjih šol v Gorici

Kuratorij za ustanovitev slovenske gimnazije je že na prvi seji pretresal vprašanje, ali naj se ustanovi humanistična ali realna gimnazija. Odločil se je za prvo. Na drugi in tretji seji so člani kuratorija imenovali za prvega ravnatelja slovenske zasebne gimnazije šolskega svetnika Antona Šantla in določili tudi člane profesorjskega zbora. Prosvednemu ministrstvu so tudi predložili statut in učni načrt. Z namenom, da se postavi nova slovenska srednja šola na široko podlago, so prišle v kuratorij vse odličnejše osebnosti z Goriškega. Za 16. september je bilo že vse pripravljeno, da se začne s poukom v prvem gimnazijskem razredu.

Vlada je pa še vedno metala palice v kolesa. Izgovarjala se je, da ni kuratorij dokazal dovolj sredstev za vzdrževanje zavoda. Prosvedni minister grof Stürkgh je še vedno vztrajal na slovenskih in italijanskih vzporednicah na državni šoli, seveda z večino predmetov v nemškem učnem jeziku.

Šele po posredovanju tržaškega namestnika princa Hohenloheja se je vprašanje slovenskega in italijanskega srednjega šolstva v Gorici premaknilo z mrtve točke. Dne 10. septembra 1910 je poslalo ministr-

stvo v Gorico dopis, da se odprejo slovenske in italijanske vzporednice pri c. kr. državnih gimnazijah. Materinščina se uvede kot učni jezik pri večini predmetov. Število je pa bilo še vedno omejeno na 50. Vendar je poslanec Fon dobil pri prosvednem ministrstvu izjavo, da je omejeno število le začasno in da se bo iz paralelke razvila samostojna slovenska, oziroma italijanska gimnazija.

Državna goriška gimnazija je postala torej trojezična. Ostala je še vedno pod enotnim vodstvom, kar je seveda oviralo tako ogromen in jezikovno razcepljen zavod v pedagoškem in disciplinskem razvoju. Omeniti moram tudi, da se je med tedanjima vodilnima goriškima strankama, to je med Gregorčičevo katoliško ljudsko stranko in Gabrščkovro narodno napredno, porodilo nesoglasje. Druga je odklanjala zasebno srednjo šolo in je zahtevala javno polnopravno gimnazijo. Dejstvo je pa zopet, da je večina Gregorčičevih somišljenikov skušala preko zasebne gimnazije priti do državno priznane. Poglavitna zasluga za dosego cilja pa se mora objektivno pripisati slovenski ljudski stranki; pomagal so pa pri skupnem delu vsi brez izjeme.

(Konec na 7. strani)

- Kanalška dolina

REZIJA

Poleg ciganskih nadlog se klatijo po naših vaseh tudi skupine prav pretkanih s'eparjev. Hodijo po vaseh in ponujajo slike šolskih otrok. Slučajno namreč fotografirajo kako skupino šolskih otrok, ki hiti v šolo, čez nekaj dni se pa oglasijo pri družinah, v šoli ali v župnišču in ponujajo precej vsiljivo tiste nenaročene slike.

Pred nekaj dnevi so potrkali v župnišču v Rezijuti. Župniku so pokazali kar 36 slik že v okvirih in so ga z dobrim in grdim prisilili, da je zanje odštél 40.000 lir. Pozneje se je izkazalo, da na tistih fotografijah sploh niso domači šolski otroci. Orožniki pridno iščejo premetene in sleparske fotografije.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Novembrska številka „Mladike“

Izšla je nova številka revije »Mladika«, za mesec november.

Uvodni članek te številke ima naslov »Novembra se vračamo« ter je priložnostne vsebine, prilagodne mesecu. Estetsko dobro dopolnjuje stran Spacalov linorez »Kraška vas«, poln novembrskega razpoloženja. Vera Kosovel je napisala z »Zemljo v megli« zelo lepo in priručno pesniško reportažo o obisku v Trinkovi domači vasi in na njegovem grobu. Tone Solar — verjetno psevdonim — je prišpeval članek »Naša šola — naša skrb«, v katerem prikazuje stanje slovenskega šolstva na Tržaškem in Goriškem. V eni prihodnjih številki pa bo objavil avtor — kot obeta — članek o stanju slovenskega šolstva na Koroškem. V zvezi s podatki o šolstvu pa je razvil Tone Solar tudi nekaj misli o novi šolski reformi in o njenem vplivu na slovensko šolstvo v Trstu in Gorici in o šolskem izobraževanju ter o njegovem pomenu za moderno poklicno vzgojo sploh.

Članek na dveh straneh je posvetila revija pokojnemu papežu Janezu XXIII. Naglašja zlasti njegovo ljubezen do ljudi. Članek je bil napisan v zvezi s peto obletnico njegove izvolitve za papeža. V reviji najdemo tudi krajši prispevek o Proseku, v rubriki »Po naših vaseh«. V rubriki »Ženski kotiček« obravnava njegova urednica vprašanje odnosov med materjo in poročenimi otroki. V njem najdemo še razna druga koristna navodila za ženske in njihov svet. Rubrika »Pravni kotiček« obravnava zakonski načrt za novi kazenski in civilni zakonik.

Leposlovje zastopajo Stanko Janežič, Zora Saksida, Lev Detela in Bršljanski. Stanko Janežič je objavil dve pesmi »Jesensko sonce« in »Zalost«, ki vzbujata bravcu melanholijo jesenskega občutja in vplivata prijetno, ker sta daleč od prisiljenega, abstraktnega posila modernizma, kot ga srečujemo danes v pesmi nekaterih drugih slovenskih pesnikov. Tako občutje kot misel sta v njih jasna in topla. Zora Saksida nadaljuje povest »Tujci povsod«. Lev Detela je objavil novo nadaljevanje svoje burke »Graščina«, ki je polna duhovitih, a pogosto vendarle za večino bravcev nerazumljivih namigavanj. Sijajne pa so Detelove kritike, objavljene v rubrikah »Razgledi« in »Slovenski tisk«. V rubriki »Razgledi« piše pod naslovom »Kritika zdamskega jubileja« o Slovenski knjižni akciji v Argentini, ki je izdala pred kratkim svojo 50-to knjigo, in to mu nudi priložnost, da je nazival nekaj globokih in iskrenih misli o novi slovenski literaturi in kulturni politiki slovenskih založb tako doma kot v zamejstvu. Nekaj resnih, pa zelo resničnih besed je povedal tudi na račun

zamejskih knjižnih založb v Gorici in na Koroškem, ki imajo zelo malo posluha za resnične potrebe in aktualnosti nove slovenske literature: zadovoljujejo se rajši z izdajanjem umetniško manj vrednih knjig in ponatisov. Isto očita tudi Slovenski knjižni akciji v Buenos Airesu, ki rajši ponatiska dela Velikonje, Majcena ali Preglja, to je generacijo ekspresionistov, ki je že precej odmaknjena od našega časa, kakor da bi se z voljo po objektivnosti in po iskreni idejni analizi približala današnji stvarnosti. Kritiki, kot so Detelove, med Slovenci skoraj nihče več ne piše, namreč tako iskrenih, objektivnih in elegantnih v izrazu, zato so te njegove recenzije današnje literarne dejavnosti naravnost dragocene in jih z užitkom bere tudi tisti, ki navadno preskoči rubrike »Literarni kritik«. Lev Detela je tudi eden izmed redkih, ki kritično spremljajo pisanje vseh pomembnejših slovenskih revij v Sloveniji, med slovenski manjšinami in na tujem. Tudi v tej številki Mladike je objavil pregled nad revijami zadnjih mesecev. V članku »Nekaj dobronamernih pripomb« polemizira z nekim anonimnim sodelavcem ljubljanske revije »Problemi«, ki ga je napadel in popačil smisel nekaterih njegovih kritičnih trditvev.

V reviji najdemo tudi dva kratka ponatisa iz Janežičeve knjige »Moja podoba«, katero je izdala Mladika in jo tudi v tej številki priporoča slovenskim bralcem kot primerno in lepo Miklavžovo ali božično darilo za prijatelja.

Kot navadno dopolnjujejo tudi to številko razne rubrike, kot na primer »Iz našega prosvetnega življenja«, »Radio v jeseni«, »Pisma bravcev«, »Nove knjige in revije«, »Ugankarski kotiček« in »Za dobro voljo«. Revija je tudi obilno ilustrirana.

—0—

ZA OBNOVO UNIVERZITETNE KNJIŽNICE V SKOPJU

Uprava in kolektiv Narodne in univerzitetne knjižnice v Skopju sta s posebnim pismom obvestila vse knjižnice in knjižničarje sveta o škodi, ki jo je tej ustanovi prizadel potres. Potres je porušil poslopje skopske Narodne in univerzitetne knjižnice ter prostore 46 posebnih in 7 ljudskih knjižničarskih ustanov. Rešila so rešili skoraj ves knjižniški fond, toda 30% knjig bo zaradi poškodb treba restavrirati. Zaradi velikega pomena, ki ga ima Narodna in univerzitetna knjižnica v Skopju za nadaljnji kulturni razvoj Makedonije, je sedanje stanje ustanove poziv na njeno čimprejšnjo in trajno rešitev. Pismo se zaključuje z izrazi upanja, da bo svetovna knjižničarska javnost pravilno razumela ta poziv in ga obravnavala pred raznimi mednarodnimi knjižničarskimi forumi.

† Josip Fišer

V petek, 22. t. m. dopoldne so pokopali na tržaškem pokopališču priljubljenega igravca Slovenskega gledališča v Trstu, Josipa Fišerja. Dolga leta je nastopal v igrar, ki jih je igralo Slovensko gledališče, in igral svoje vloge vedno talentirano, vestno in učinkovito. Prav posebno pa so mu bile v srcu vloge v mladinskih igrar. Najbrž vsi slovenski otroci v Trstu so ga poznali kot palčka iz »Sneguljčice« in iz drugih iger. Malo je gledaliških umetnikov, tudi med najbolj slavimi in najbolj plačanimi, ki bi s takim požrtvovalnim delom in s tako ljubeznijo služili gledališču, kakor mu je služil pokojni Josip Fišer, in to ne le na polju čiste umetnosti, ampak tudi kot izvrševalec vseh tistih nešteti majhnih in večjih del, ki so neobhodna pri vodstvu in opravljanju vsakega gledališča, čeprav se zdijo malenkostna. Josipa Fišerja so imeli radi vsi, ki so ga poznali kot človeka in kot umetnika. Vsem bo manjkalo.

Josip Fišer je bil delaven tudi v splošno prosvetnem življenju in je dajal svoje gledališko znanje na razpoložo tukajšnjim slovenskim prosvetnim društvom oziroma njihovim dramskim skupinam.

Zadnje zimo se je hudo ponesrečil in čeprav se je opomogel, je bilo vendar to verjetno vzrok njegove prezgodnje smrti, saj je bil star komaj nekaj nad 60 let.

Naj v miru počiva.

FRANCOSKE LITERARNE NAGRADE

Literarno nagrado »Femina«, eno izmed najvažnejših, kar jih podeljujejo v Franciji, je prejel v ponedeljek pisatelj Roger Vrigny za roman »La nuit de Mougins« (Noč v Mouginsu).

Drugo pomembno literarno nagrado, to je nagrado »Medici«, pa je dobil Gerard Jarlot za roman »Un chat qui aboie« (Maček, ki laja).

Roman »Noč v Mouginsu« je četrti roman Rogerja Vrignya. Mougins je vas v francoskih Alpah. Ta roman je navdihnila pisatelju očetova smrt. V romanu namreč pripoveduje o urah, ki jih je prebil pri umirajočem očetu, od katerega je bil mnogo let ločen.

Roger Vrigny se je rodil leta 1920 in je študiral v nekem verskem zavodu, katerega okolje in vzdušje je opisal v romanih »Arban« in »Laurena«. Po vojni je postal profesor, od leta 1958 pa vodi literarno rubriko v radiu. Napisal je tudi nekaj radijskih dram.

Gerard Jarlot, ki je dobil nagrado »Medici«, je tri leta mlajši od Vrignya. Pisatelj pravi, da je svet poln mačkov, ki lajajo. To je, vsak človek lahko v določenem trenutku svojega življenja napravi nekaj zgrešenega, nekaj za kar ni sposoben, oziroma kar mu ni primerno. V romanu pod tem naslovom pripoveduje o moškem, ki se je poročil proti volji svoje matere in okusil nato vsake vrste strasti, trpljenje, solze in kri. Vse dejanje preveva vzdušje smrti. Gerard Jarlot je začel svoj pisateljsko kariero kot časnikar pri listu »Petit marocain«, ki je izhajal v Rabatu. Pozneje je bil v službi pri maroškem prosvetnem ministrstvu, nato pri pariškem dnevniku »Ce soir« in zdaj dela kot časnikar pri listu »France dimanche«.

OPERNA SEZONA V TRSTU

Dne 7. novembra se je v Trstu začela operna sezona, katere prvi del bo trajal do 29. decembra. Drugi del pa se bo začel 7. februarja in se bo končal 28. aprila. Sezono je začel baletni zbor milanske Scale, nakar je sledila Verdijeva opera »Aida«, ki jo je dirigiral Antonio Votto. V njej sta nastopila pevca Gastone Limarilli in Gloria Davy. Nato bodo uprizorili opero »Ujetnik« istrskega skladatelja Luigija Dalla Piccola. Sledili bosta dve krstni izvedbi, in sicer »Il povero diavolo« (Ubogi vrag) Jacopa Napolija in »Le fatiche del guerriero« (Bojevnikov trud) Giannija Ramousa. Spored obsega dalje Cileovo opero »Adriana Lecouvreur« z Magdo Oliviero v glavni vlogi, Mascagnijevo opero »Mali Marat« z Virginio Zeani in Nicolo Ross-Lemenijem ter Massenetovo »Manon« z Giuseppom Di Stefanom in Mietto Sighele v glavnih vlogah.

V drugem delu sezone bodo uprizorili Verdijevo opero »Moč usode« z Luigijem Otolinijem in Marcello De Osman, Donizettijevo opero »Turan dot« z Lucilio Udovich in Flaviano Lavojem, Rossinijevega »Seviljskega brivca« s Sestom Brusantiniem in Wagnerjevega »Parsifala« v izvirniku z dirigentom Gruberjem. Sezono bodo zaključili baletni pekinške Opere.

„Triglavske strmine“ v novi verziji

V ljubljanskem kinematografu »Komuna« je bila prejšnji torek zvečer premiera filma »Triglavske strmine«. Gre za prenovljeno verzijo slovenske igranega filma pod tem naslovom, ki je bil posnet leta 1932 in je predstavljal prvi slovenski igrani film sploh. Prvič je bil predvajan decembra 1932. Zda se je odločila Planinska zveza Slovenije, da je ponudila na ogled prenovljeno verzijo tega pričevalca slovenske kulturne preteklosti in to v zvezi s proslavo 70-letnice slovenske planinske organizacije.

Marsikdo se najbrž še spominja tistega prvega slovenskega filma, ki je vzbudil kljub svoji precej preprosti in celo naivni zgodbi veliko zanimanje v slovenski javnosti, saj je pomenil prvi slovenski korak na polju igranega filma. Glasbo za novo verzijo filma je zložil Bojan Adamič; ta glasba daje — kot poročajo — filmu novo dimenzijo, ne da bi zavoljo tega prekinila staro patino »Triglavske strmine«. Novo verzijo je zrežiral Ferdo Delak, snemal pa ga je Metod Badjura skupaj z Milko Badjura. Film je delo navdušenih amaterjev in ljubiteljev planin, ki so delali skoraj brez honorarjev in snemali s staro kamero na ročni pogon. Vsebinski motiv filma je čisto na kratko tale: Z dekletom na ples ali pa plezat? Odločita se za plezanje.

Na slovenski premieri so predvajali tudi prvi, prav tako predvojni slovenski dokumentarni film »Bloški smučarji«. Film prikazuje kmečko smučanje v Blokah na Notranjskem, kjer so se smučali že v davnih časih, kot poroča Valvasor v svoji obsežni zgodovini »Čast vojvodine Kranjske«.

—0—

HOTELA »PRI BELEM KONJICKU« NI VEČ

Znanega hotela »Pri belem konjicku« ob Wolfgangskem jezeru v Avstriji ni več. Stoletna stavba, zgrajena leta 1604, je izpolnila svojo nalogo kot gostišče in je ni bilo mogoče več obnoviti ali celo modernizirati, zaradi česar so jo podrli do tal.

Zgodovina tega starodavnega gostišča je zelo pestra. V novejšem času je leta 1893 v njem prenočeval avstrijski cesar Franc Jožef I., med drugo svetovno vojno pa je v tem hotelu živel v pregnanstvu belgijski kralj Leopold I. Najbolj priljubljen stalni gost je pa v našem stoletju bil pač Ralph Benatzky, ki je tu preživel vsako poletje in v sobi številka 4 zložil svojo znano opereto »Pri belem konjicku«.

Namesto podrte stavbe bodo sezidali moderen petnadstropni hotel, ki bo stal 75 milijonov lir, ki pa seveda ne bo mogel nadomestiti znamenitosti starega hotela.

GOSPODARSTVO

Kam leze italijansko kmetijstvo?

Smer, v katero se razvija italijansko kmetijstvo, povzroča opravičeno zaskrbljenost. Samo pogledimo razvoj v zadnjih letih:

Delovne sile zapuščajo kmetijstvo in se zaposlujejo v industriji ali v drugih gospodarskih panogah. Toliko delovne sile je zapustilo kmetijstvo, da so popolnoma izginile tudi v južni Italiji množice kmečkih delavcev, ki so v prejšnjih letih iskale in prosile za zaposlenost. Danes mora prositi delodajalec, ponuditi mora dobro plačo in oskrbo, a kljub temu bo dobil le redko delovno moč, gotovo ne dovolj. Odhod moških delovnih moči v mesta in v industrijo ima za posledico, da je v kmetijstvu zaposlenih vedno večji odstotek žensk. Posledica pomanjkanja delovne sile v kmetijstvu je zmanjšanje pridelkov v skoraj vseh vejah kmetijstva. To se posebno opazi pri njivskih pridelkih. Pred par leti je imela Italija polne zaloge pšenice, tako da je prodala v inozemstvo znatne količine mehke pšenice. Sedaj mora uvažati vsa žita in do konca prejšnjega julija jih je uvozila 23.479 tisoč stotov ali 35,3% več kot lansko leto v istem času. Do konca leta bo uvoz presegal količino 40 milijonov stotov in od tega okoli $\frac{3}{4}$ uvoz koruze. Pšenico je Italija uvažala vsako leto, a večinoma samo trdo za testenine, redkokdaj krušno. Sedaj pa mora uvažati tudi to. Ni najmanjšega

upanja, da bi se te razmere kmalu izboljšale.

Pred štirimi leti je bil spor med sladkorno industrijo in pridelovalci sladkorne pese. Zaradi prevelikih zalog sladkorja so se tvornice protivile prevzeti nepogojene višje pridelke sladkorne pese. Niso vedeli kam s sladkorjem. Prva leta so načrtno omejili površino za setev sladkorne pese, letos pa zaradi pomanjkanja delovne sile. Posledica tega je, da krije letošnji italijanski pridelek oziroma proizvodnja sladkorja komaj $\frac{2}{3}$ italijanske potrebe in da bo treba do začetka prihodnje sezone uvoziti 4 do 5 milijonov stotov sladkorja. Do sedaj še ni nobenega jamstva, da bi prihodnjo pomlad zasadili toliko sladkorne pese, da bi doma izdelani sladkor zadostoval za vse potrebe, čeprav imajo pridelovalci sladkorne pese zelo ugodne pogoje.

V prvih sedmih mescih letošnjega leta je Italija uvozila skoraj 1.700.000 stotov svežega in zmriženega mesa ali skoraj trikrat toliko kot lani. Poleg tega je narasel uvoz vseh vrst drugega mesa, kot goved, prašičev, konj itd. Znižal se je samo uvoz jaje in perutnine, in sicer za nekaj več kot za $\frac{1}{4}$. Če bi hoteli znižati uvoz mesa, bi morali zvišati uvoz krme in krmskih žit še za precej odstotkov, a bi kljub temu ne uspeli, ker se potrošnja mesa hitro dviga.

V mnogih ravninskih legah posameznih pokrajin so prejšnja rodovitna žitna polja spremenili v sadovnjake, vinograde, nasade topolov in v druge take kulture. Kot so te kulture prva leta obilo donašale, se je izkazala dotična spekulacija v glavnem za zgrešeno, posebno glede sadovnjakov in topolov. Kot je »Novi list« zadnjič poročal, sekajo v pokrajini Ferrara — in v vsej

Emiliji sploh — nasade jabolk sort »abbondanza« in »impero«. To sekanje malovrednih jabolčnih nasadov bo koristno za vso italijansko sadjarstvo, pa tudi za sadjarstvo bližnjih držav, ki hočejo izvažati svoj pridelek. Ogromne količine jabolk ne bodo več pritiskale na trg in zato bodo imele draga jabolka boljšo ceno. Seveda bo to obveljalo tudi za naprej, če ne bodo odstranjenih sort nadomestili z drugimi boljšimi, ki bi zopet ustvarile nadprodukcijo. Pred vojo je bilo v Italiji prepovedano brez dovoljenja spreminjati obdelovanje zemljišča in so se v glavnem smele gojiti tiste vrste kultur, ki so najbolj odgovarjale za dotične prilike. Ravninska zemljišča v Emiliji in tudi drugod pa so kar ustvarjena za pridelovanje žit, ki dovoli skoraj 100% mehanizacijo.

Od desne in leve se sliši, da že primanjkuje mleka. Dejstvo je, da se je proizvodnja mleka hudo znižala, in zanimivo je, da se je najbolj znižala okoli velikih mest. A mleka bo še manj, če ne bodo tudi živinorejci deležni pravice in ne bodo dobili zadovoljive cene za svoje mleko. Zadovoljiva cena pa je tista, ki popolnoma krije lastno proizvodno ceno in daje še živinorejcu majhen dobiček. V lastni ceni mora biti upoštevana vrednost krme in oskrbe, plačane morajo biti obresti v živino in nepremičnine vloženega kapitala, zavarovalnina in zdravstvena zaščita, obraba, sploh vse, kar je v živinorejo vključeno v stiku. Seveda morajo biti upoštevani tudi vsi dohodki: prirastek, vrednost teleta, vrednost gnoja... Delo živinorejca bi moralo biti računano po sindikalni tarifi za industrijskega delavca.

—0—

Ob 60-letnici slovenskih srednjih šol v Gorici

(Nadaljevanje s 5. strani)

Potem ko je izšel omenjeni ministrski odlok, je obiskovalo paralelko I. d 55 Slovencev; v nemški I. b razred je bilo potisnjenih 60 slovenskih dijakov in peščica Nemcev. V italijanski I. c vzporednici je bilo 56 učencev; v nemškem I. a razredu pa 5 Nemcev in 63 Italijanov. Te številke osvetljujejo številčno moč narodnosti na tedanji c. kr. gimnaziji.

Končno je tudi dunajska vlada sprevidela, da ne morejo več dolgo časa trajati tako neresne razmere na goriški gimnaziji. Dne 10. avgusta leta 1913 je izdala odlok, da se že isto jesen ločijo od državne gimnazije vse slovenske paralelke in se razvijajo v samostojno slovensko humanistično državno gimnazijo s štirimi razredi. Italijanske paralelke se spremenijo v realno gimnazijo; ravnotako tudi nemške. Stara nemška realka pa bi morala v sedmih letih sama po sebi umreti — končala jo je pa že prej svetovna vojna.

Pol stoletja dolga pravda goriških Slovencev za njih srednje šole je bila končana. Lotiti se je pa bilo treba praktične izgradnje nove priborjene gimnazije. Kuratorij za zasebno srednjo šolo je opravil svoje zgodovinsko delo. Poudariti je tudi treba, da je bila goriška gimnazija najbolj slovenski zavod na vseh slovenskih tleh, medtem ko so bile naše srednje šole v Ljubljani ali Mariboru še vedno mešane.

(Dalje)

Modra galica ali nebakrena škropila proti peronospori?

Tekoče leto je naše vinogradnike marsičesa naučilo. Glavno pa je, da je skoraj odločeno, s čim bomo škropili naše trte proti peronospori. Letos je namreč ta bolezen nastopila z vso ostrino, a ne samo v naših krajih, marveč po vsej Italiji in otokih. Vreme je bilo čudno, kot nalašč za okuženje s peronosporo, ki pa je nastopila najhujše par tednov pred popolnim zorenjem in je tako pospešila trgatve za nekaj tednov. Grozdje ni popolnoma dozorelo, posebno nekatere vrste ne. Zato vino nima toliko Maligandov alkohola, kot bi lahko imelo.

Rekli smo, da je skoraj odločeno, s čim bomo trte škropili proti peronospori, ker se od peronospore povzročena gniloba ni povsod enako razvila, kar je bilo v glavnem odvisno od vrste škropiva.

Do začetka avgusta sta bili trta in grozdje zdrava, pa naj je bila trta škropljena z bakrenim ali nebakrenim škropivom. Kdor je takrat škropil še enkrat z modro galico, je ohranil zdravo grozdje tudi za naprej. Nekoliko slabše grozdje je imel, kdor je

takrat škropil z nebakrenim škropivom, kot sta aspor in vitex. Kdor pa po sredi julija ni več škropil, je imel gnilo grozdje. Kdor pa je po sredi avgusta škropil še enkrat z modro galico, je sploh ohranil zdravo grozdje. Če pa je škropil takrat z nebakrenim škropivom, je imel grozdje le malo bolno.

Kaj je zaključek? Zaključek je, da je do srede julija sploh vseeno, s čim škropiš, a vinogradnik bo raje škropil z nebakrenim škropivom (aspor ali vitex), ker je to škropljenje cenejše in se hitreje opravi, poleg tega pa se trta in grozdje lepše razvijata. — Po sredi julija pa je bolj priporočljivo škropiti z modro galico, ki je proti rivi plesni na grozdu bolj uspešna. Nadalje je letošnje leto dokazalo, da je potrebno škropiti proti peronospori tudi v avgustu in celo v začetku septembra.

Reportaža o ELVINI

R. B.

11

»Dekle je trmasto odmajala: »Ne — ona je bila moja sestra.«

»S tem čudnim pojasnilom si ni znal Sever ničesar raztolmačiti: »Prosim vas,« je silil vanjo, »nikar me ne spravlajte v blaznost. Kaj pomeni to: Elvina je bila vaša sestra, vi pa niste njena?«

»Me niste prav razumeli.« Njene ozke roke so se krčevito oprijemale druga druge. »Jaz nisem Elvinina sestra — Elvina sem jaz. Utopljenka je moja sestra Lijana.«

»Sta dvojčki?« je kar tako vprašal.

»Da,« smehljala se je prav otožno.

Sever si še sedaj ni mogel razvozlati te uganke.

»Bili ste zaposleni pri podjetju Kora,« jo je na tiho vprašal. »Bili ste... ali ste še v dobrih stikih z gospodom Elom Kalcem? Stanovali ste pri gospe Karinovi?«

»Da,« je dekle nejevoljno odgovorilo.

»Potem so vas razglasili za mrtvo,« ji je očital, »in vi na vse to molčite? Čemu ne greste na policijo?«

Nobenega odgovora ni dala.

»O, dobro vem,« je razočaran vzkliknil. »Hoteli ste izkoristiti žalostno smrt svoje sestre. Hoteli ste se na ta način izogniti sodnemu postopku?«

Sedaj se je ona nasmehnila, a to je bil zaničljiv in obenem otožen nasmeh. »Ali bi vam potem smela priznati, da sem Elvira Ranieri?«

»Toda, za vruga...«, Sever je kar vzdihoval. »Odkod se je vaša sestra tako nenadoma vzela. Čemu je naredila konec svojemu življenju?«

»Prišla je iz zasedenih krajev,« je pojasnjevala dekle. Iskala me je. Nisem je videla že eno leto. Morda je mislila, da bo našla v meni kaj drugega... ne vem. Dostikrat je imela napade otožnosti.«

Pred triinpetdesetimi leti, dne 20. septembra, je ležal na klopi male postaje Astapovo preprost starec z vrečo pod glavo. Ves podoben zgaranemu ruskemu mužiku. Bil je v zadnjih zdihljajih. Njemu podobni ljudje, ki so slučajno čakali na vlak, so stali okrog starca in mu skušali pomagati. »Na svetu je na tisoče ljudi, ki trpijo,« je vzdihal stari mužik. »Čemu se brigate samo zame?«

Pa on ni bil mužik — umirajoči je bil Lev Nikolajevič Tolstoj.

Pobegnil je z vrečo na rami od svojih, od bogastva in slave, od civilizacije v daljno stepto iskat miru. Našel je objem smrti. Novica se je z neverjetno brzino razširila po vsem svetu. Lev Nikolajevič, orjak po duhu je bil tudi silen po telesu. V peterburški dumi je predsednik govoril: »Tolstoj, veliki mislec, umetnik duha, ponos vse Rusije, slava vsega človeštva — je mrtve.« On se je pa še nekaj ur boril s smrtjo, kot da še ni vsega povedal.

V ruski dumi se je dvignil samo majhen človek, poslanec Samysiovski, ki je poskušal zatemniti veliko podobo. »Zatajil je

»Da,« je rekel Sever in dvignil glavo. »Toda čemu se niste vrnili h gospe Kerinovi? Zakaj ste ponoči vlomili v sobo?«

Dvignila je roko kot da se hoče braniti. »Ne morem vam pojasniti. Pustite to! Sicer pa tudi jaz ne vem... kdo ste vi.«

»Srečko Sever, reporter pri »Dnevniku«, je pojasnil.

»In kaj vas opravičuje za vaše izpraševanje?«

»Našel sem vas,« je odgovoril Sever skrošepetaje. »Našel sem tudi vašo mrtvo sestro. Toliko čudovitega je bilo pri vsej stvari. Moral sem priti na jasno.«

»Za vaš list?«

»Ne! Zase!«

»Toda, čemu vam je vsa zadeva tako pri srcu?«

Sever je pazljivo ogledoval njen lepi, mladostni obraz.

»Čemu mi je vsa zadeva tako pri srcu?« je ponovil čez nekaj časa.

Ona se je dvignila. »Pojasnila sem vam vse, kolikor sem smela. Prosim, dovolite mi, da odidem.«

Sever je naglo vstal. Nemi migljaj njene ozke roke, ga je prisilil ostati na svojem mestu. Z velikimi, začudenimi očmi je gledal za njo, ko je šla skozi vrata.

Še dolgo časa je sedel časnika Sever v kavarni. Naslonil se je s komolci na marmorno mizo in je nepremično uprl oči v neko točko na steni.

Kaj naj si misli o tem srečanju?

Mar mu je zadeva postala kaj bolj jasna kot poprej?

Nazadnje je plačal in šel na cesto. Proti svoji navadi je pomignil najbližjemu avtoizvoščku. Dal mu je naslov uredništva pri »Dnevniku«. Izstopil je pri glavnem vходу velikega poslopja, kar je nenadoma ugle-

dal širokoplečega moža, ki je šel proti veži.

»Halo, Dolnič,« je zaklical za njim. Kolega se je obrnil in počakal. Sever je stopil k prijatelju in mu je namesto pozdrava pojasnil: »Pravkar sem nameraval gor. Ti si že opravil svoje delo?«

Nagovorjeni se je posmehal: »Skoraj da sem. Sicer pa bodo danes že opravili brez mene. Pri tem vremenu grem raje malo jadrat.«

»Ni slaba misel,« je odvrnil Sever.

»Stopi par korakov z menoj,« ga je povabil Dolnič. »Povej, če je kaj novega pri podjetju »Kora.« Sever mu je začel pripovedovati dnevne dogodke. Tovariš ga je pazljivo in začudeno poslušal.

»Kdo je pravzaprav ona?« ga je vprašal, ko je Sever končal.

»Nimam pojma,« je zagodrnjal. »Sploh ne vem, kaj naj še storim.« Dolnič je prikinjal: »Razumem te popolnoma. Kaj pa, če bi šel na policijo?«

»Kako, prosim?« je zagodrnjal Sever.

»S policijo se je vendar vsa stvar začela. Pojdi tja in razloži vse po vrsti, kakor si meni. Dekletu ti pač ne bo treba odgovarjati. Če pojdeš pa še enkrat h Kalcu, te bo gotovo vrgel skozi vrata. Policija ima pa druga sredstva, da razreši uganko.«

Sever je polagoma povsíl glavo. Premišljal je, da bi res bilo nes pametno iti h Kalcu in poizvedovati za neznanke, s katero se je srečal. Policija? Morda le ni tako slaba ta misel...

»No?« ga je Dolnič predramil.

Sever se je ustavil in je ponudil prijatelju roko. »Najlepša hvala, Dolnič. To je edino, kar morem storiti v tem trenutku.«

—0—

Policijski svetnik je sprejel časnika z enako uslužnostjo kot prvič. Sever se je usedel k pisalni mizi in je v kratkih besedah podal poročilo o vsem, kar je tisti dan doživel. Ko je končal, je nekaj dolgih minut zavladal molk med obema. »Zanimivi so ti dogodki,« je končno spregovoril policijski uradnik. »Vse zveni skoraj nekam neverjetno...«

(Dalje)

Pod starimi hrasti...

carsko državo,« je jecljal, »našo družbo in je tudi umrl brez verskih obredov.« Besede malega carskega sluga so utonile v spoštljivem molku zbornice, ki je prekinila sejo.

Govoriti o življenju in delu Leva Tolstoj, o njegovi borbi proti privilegirancem za ponižane in razžaljene, bi bila danes brezplodna zadeva spricho stoterih in tisočerihi knjig, ki so o njem pisale. Potrditi moramo le sodbo, da je bil in je orjak med pisatelji, ne samo Rusije, marveč vsega sveta. Z umetnino pisanja, ki je bila vedno le človeška, je še živ dosegel nesmrtnost, kot ni bila dodeljena drugim velikanom duha ne Goetheju ne Voltairju ne Hugoju.

Tolstoj je bil predvsem človek, zato so ga pravi ljudje imeli radi. Kristusov nauk »Ne ubijaj,« je prikrojil za sodobno človeštvo z besedami: Ne vojskujte se; vojna je velika zver, proti kateri se je treba boriti do skrajnosti.

Njegovi ga niso poslušali. Šel je od njih in je umrl sam med preprostimi mužiki. Ni maral pogreba s častmi in venci. Preprosto ljudstvo ga je pokopalo s srčno ljubeznijo. S postaje Sanka so kmetje nosili njegovo krsto na ramenih kilometre in kilometre daleč do Jasne Poljane. Na blatni poti je klečalo na tisoče ljudi in se na glas križalo.

Pri njegovem domu je griček, kjer se vzpenja nad daljno stepto 9 starih hrastov v nebo. Tja gor je hodil Lev Tolstoj premišljevati kot biblični starec. Tam gori med hrasti so skopali jamo — njemu desetemu hrastu. Nad gomilo so razprostrli veliko, belo ponjavo z napisom: »Levu Nikolajeviču. Spomin na njegovo dobroto ne bo nikoli zamrl v srcih zapuščenih in bednih.«

Danes ni več tiste ponjave. V starih hrastih pa pošumeva pesem o dobroti velikega starca; pesem, katero je zapel v svojih nesmrtnih delih. Že 53 let poje o dobroti, ljubezni in človečanstvu, ki naj pride na svet.

ŠPORTNI PREGLED

Ob koncu letošnje teniške sezone

Zaton avstralske slave

Ce izvajamo finalno srečanje za Davisov pokal med Avstralijo in ZDA, je letošnja teniška sezona takorekoč zaključena. Glavna in precej nepričakovana ugotovitev letošnje sezone je, da je s prestopom Roga Laverja med poklicne igravce Avstralija izgubila odločno premoč v tenisu. Avstralcem je tako v nekaj letih pošla neizčrpna zaloga vrhunskih igravcev in se zato letos resno bojijo, da izgube Davisov pokal. Vsi so mislili, da bo sorojak Emerson nasledil Laverja, toda ta je letos zelo razočaran. Ta sicer nadarjen tenist je zmagal samo na domačem prvenstvu in na prvenstvu Francije, v Rimu se je uvrstil v polfinale, v Londonu pa v četrtfinale. Kljub temu je bil Emerson letos najboljši tenist na svetu.

Za Avstralijo je letos dosegel dve prepričljivi zmagi 20-letni Mullingan, in to v Rimu in v Hamburgu. Tretji dober član teniške velesile je bil Stolle, ki se je uvrstil v finale v Londonu ter v polfinale v Sidneyu in v Hamburgu. Častno so se še izkazali: Fletscher (2. v Sidneyu, 3. v Hamburgu in 4. v Parizu), Hewitt (v finalu v Hamburgu in v polfinalu v Sidneyu), Fraser, Howe, Newcombe in Davidsson. V primeri s prejšnjimi leti pa pomeni to za Avstralijo še vedno nazadovanje.

Po drugi strani je letošnja sezona prinesla velike uspehe ameriškem tenisu, ki je menda premagal dolgoletno krizo. Moštvo je zelo mlado in ga vodi wimbledonski zmagovavec Mc Kinley, ki se je poleg tega uvrstil v polfinale tudi v Forrest Hillsu. Odlični je bil tudi Fröhling (finale v Forrest Hillsu in četrtfinale v Wimbledonu). Za ZDA sta dobro igrala tudi Raiston in Riessen. Nobene-ga dvoma ni, da bodo ZDA letos, nevaren nasprotnik za Avtralce v finalu za Davisov pokal.

Velik uspeh je žela tudi Mehika, saj je Osuna zmagal v prvenstvu ZDA. Tudi Brazilija se je častno izkazala s svojima tenistoma (Barnes in Koch).

Najboljši evropski tenist je bil Spanec Santana, ki se je dvakrat uvrstil v polfinale tako v Parizu kot v Londonu. Razočarali so Italijani (Pietrangeli je osvojil samo tri točke in se ni uvrstil niti v polfinale letošnjih največjih tekmovalj, mladi Majoni pa je bil samo enkrat v četrtfinalu in to v Rimu), in mnogo več smo pričakovali od Nemcev (Bugert, Kuhnke in Buding). Presenetili so letos Jugoslovani, ki imajo dva odlična tenista: Jovanovića in Pilića. Jovanović se je uvrstil v finale v prvenstvu Italije, Pilić pa v polfinale (Pilić je jugoslovanski prvak). Vsekakor mislimo, da bodo prav kmalu Jugoslovani igrali važno vlogo v Davisovem pokalu in na ostalih tekmah. Tudi Francozi niso bili preveč blesteči (Darmon je bil drugi v Parizu, Barclay pa četrti na prvenstvu Francije).

V evropskem tenisu pa so zabeležili po tridesetih letih spet uspeh Angleži, ki so zmagali v evropski coni Davisovega pokala, v kateri Sangster ni iz-

gubil niti ene igre. Dobro je igral tudi Wilson.

Lestvica najboljših tenistov na svetu je naslednja: 1. Emerson (Avstralija) 13, 2. Mullingan (A.) 10, 3. Stolle (A.) in Mc Kinley (ZDA) 7, 5. Fletscher (A.) 6, 6. Osuna (Mehika) in Hewitt (A.) 5, 8. Fröhling (ZDA) in Santana (Spanija) 4, 10. Darmon (Francija), Willson in Sangster (Anglija), Jovanović (Jugoslavija), Barnes (Brazilija) in Pietrangeli (Italija) 3.

Letošnji zmagovavci: Prvenstvo Avstralije — Sidney: Emerson (Avstralija), Prvenstvo ZDA — Forest-Hills: Osuna (Mehika), Prvenstvo Wimbledon — London: Mc Kinley (ZDA), Prvenstvo Francije — Pariz: Emerson (Avstralija), Prvenstvo Nemčije — Hamburg: Mullingan (Avstralija) in Prvenstvo Italije — Rim: Mullingan (Avstralija).

Pri ženskah so prevladovali Avstralke. Smithova je bila prva v več tekmah (Sidney, Rim in London). Glavna nasprotnica je bila sorojakinja Turnerjeva (zmagala je v Parizu), ki je zasedla več častnih mest. Tudi Lehane se je odlikovala, isto velja za Ebbernova.

Avstralke so imele več tekmecev in prva izmed teh je bila Angležinja Jonesova, ki je bila vseskozi med najboljšimi. Tako Schurman (Južna Afrika), prva v Hamburgu, kot Bueno (Brazilija), prva v ZDA, sta osvojili pomembni zmagi. Odlikovale so se še Američanki Moffit in Hard, češkoslovaška igravka Sukova ter Angležinja Trumanova.

Lestvica igravk je naslednja: 1. Smith (Av.) 19, 2. Turner (Av.) 13, 3. Jones (VB.) 9, 4. Lehane (Av.) 7, 5. Schurmann (Juž. Afrika) in Bueno (Brazilija) 6, 7. Truman (VB.) in Ebbern (Av.) 4, 9. Moffit in Hard (ZDA) in Sukova (CSSR).

Zmagovavke letošnjih tekmovalj so: Prvenstvo Avstralije: Smith, Prvenstvo ZDA: Bueno, Prvenstvo Wimbledon: Smith, Prvenstvo Francije: Turner, Prvenstvo Nemčije: Schurmann in Prvenstvo Italije: Smith.

Lestvica po državah je naslednja — Moški: 1. Avstralija 40, 2. ZDA 13, 3. Velika Britanija 6, 4. Jugoslavija, Nemčija in Mehika 5, 7. Brazilija, Italija, Francija in Spanija 4. Lestvica žensk je naslednja: 1. Avstralija 49, 2. Velika Britanija 16, 3. ZDA 9, 4. Južna Afrika 7, 5. Brazilija 6, 8. Češkoslovaška 3, 7. Argentina in Mehika 2 in 9. Francija 1. Če seštejemo obe lestvici dobimo naslednji vrstni red: 1. Avstralija 89, 2. ZDA in Velika Britanija 22, 4. Brazilija 10, 5. Mehika in Juž. Afrika 7.

dt

—0—

MEDNARODNA NOGOMETNA SREČANJA

V sredo je turinska ekipa Juventusa porazila argentinsko ekipo River Plate z 2:1. Evropski prvaki «Milana» na so zaigrali neodločeno (1:1) s švedskim Noreköpingom.

ŽENA IN DOM

ZA ZIMSKE OMARE

Kakor hitro je nastopila jesen, je večina bravk gotovo že uredila omare za zimski čas in spravila vanje vse poletne obleke in stvari, ki jih pozimi ne rabimo. Če pa so kljub temu ostale zunaj nekatere stvari, ker ste na njih opazile kak neljub madež, ki bi ga rade odpravile, pa ne veste kako, preberite te nasvete, ki vam bodo morda koristili.

- Madeže, ki jih je povzročilo pivo, ko smo posedale po restavracijah ob morski obali, operemo s čisto vodo. To pa storimo le s pogojem, da je blago pralno. Sicer pa jih odpravimo z mešanico čistega alkohola in vode.
- Madeže likerjev odpravljamo z amoniakovo raztopino in čisto krpo, s katero jih dobro zdrgnemo.
- Madeže tobaka čistimo z mešanico rumenjaka in alkohola. Potem jih dobro splaknemo s hladno vodo.
- Madeže rje odpravimo z limoninim sokom.

- Lepila, ki ste jih nevede spravile na svoja oblačila, najlepše odpravite s hladno vodo in kison. Tudi te je treba splakniti še z mrzlo čisto vodo.
- Mlečne madeže najprej dobro otrite z glicerinom, potem pa jih splaknete še s čisto mlačno vodo.
- Hudo nas vznemirjajo madeži od potu, zlasti od pazduho. Znebijo se jih bomo z mešanico vode in kisa. Cimbolj je blago pisano, tem več morate dodati kisa, da bi ohranili obstoj barv.

Popravek

V osmrtnici za pokojno Marijo Semec, vd. Sušteršič, objavljeni v zadnji številki Novega lista, smo pomotoma natisnili, da se sin Srečko zahvaljuje osnovni šoli pri Sv. Jakobu, medtem ko bi se moralo pravilno glasiti, da gre zahvala osnovni šoli pri Sv. Ivanu.

Splošen beg slovenskega kmeta z zemlje

(Nadaljevanje s 3. strani)

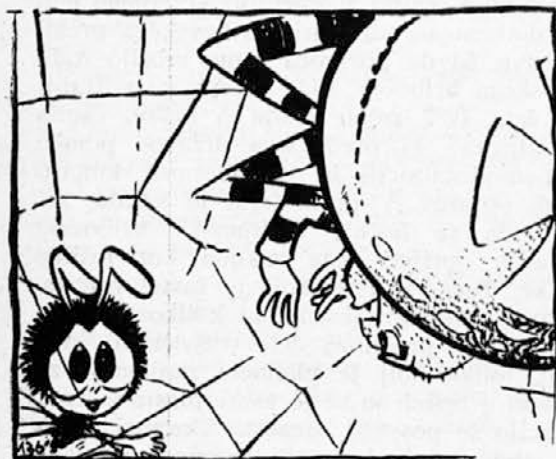
ugotovil v svojih znamenitih »Prediche della domenica« odhajanje hribovskega prebivalstva, ki da povzroča samo erozijo italijanskega hribovja, toda vseeno so v Italiji že leta 1952 izdali zakon o hribih (sulla montagna), ki predvideva državno pomoč pri modernizaciji in rentabilnosti kmetijskih obratov. V prvih letih je kazalo, kakor da se hočejo italijanski hribovski kmetje oprijeti tega zakona kot rešilne bilke. Toda, kolikor bolj je rastel val italijanske industrializacije in kolikor bolj so se množili pozivi za delo v Švici in Nemčiji, toliko bolj je plahnelo zanimanje za zakon o hribih in se je tek v mesta in emigracijo še pospešil. Beneški Slovenci se niso tudi najmanj pustili zadržati od rote nja »Matajurja« in prigovarjanja svojih duhovnikov, naj ostanejo na domači grudi in še manj od ugodnosti različnih zakonov o »zone depresse«, o zelenem načrtu in hribih. V Avstriji so šele leta 1961 izdali podoben zakon o gorskem gospodarstvu. Tam jo, če le morejo, posamezni mladi ljudje odrinejo v industrijske kraje Koroške; toda beg slovenskega hribovskega prebivalstva na Koroškem pa vendarle še ni zavzel takšnih oblik splošnega bežanja kakor v Beneški Sloveniji. So pa seveda gospodarski viri koroškega hribovskega kmeta čisto drugačni kakor na suhih, golih tleh beneških lazov.

V Sloveniji gledajo na hribovske kmete kakor na socialni problem

V republiki Sloveniji pa niso nič kaj postrani gledali in tudi še zdaj si ne preveč delajo skrbi, ker bežita z zemlje hribovski in ravninski kmet v industrijo. Zdaj je še v velikanski večini slovenskih vasi le redek mlad kmet, ki se ukvarja samo s kmetijskim delom. Ker je pa bežanje iz hribovskih vasi zavzelo takšen obseg, gledajo na problem ne toliko z gospodarskega stališča, kaj bo s to hribovsko zemljo, kolikor s socialnega gledišča, kako pomagati stariim betežnim hribovskim kmetom, ki ne morejo več delati. Mladi so jih zapustili, sami nimajo kam. Veliko število so jih odrinili na breme socialnega zavarovanja. Ker so partizanski boji najbolj divjali po hribovskih krajih, so se teh bojev najbolj udeleževali gorski kmetje, ki so bili ali borci ali pa so pomagali partizanom. Zdaj ima zelo visok odstotek hribovskih kmetov pokojnine kot borci, majhen del dobiva socialne podpore od občin, del njih pa se bori za pravičnejšo obdavčenje hribovskih nerodovitnih zemljišč. Na občinskih sejah, v listih in v slovenski skupščini se zadnje čase množijo glasovi, ki obravnavajo problematiko slovenskih gorskih kmetov.

Zanimiva je vest, da bežijo tudi iz zakotnih slovenskih vasi iz madžarskega Mo-noštrskega Porabja prav tako na delo »na Vogrsko« v industrijske kraje. Skratka beg z zemlje je v slovenskih deželah ne glede na družbeni sistem, v katerem živijo prebivalci, v Sloveniji, Italiji, Avstriji in na Madžarskem, postal splošen. Nujno se bo spreminila ne samo zunanja podoba slovenske pokrajine, temveč tudi miselnost slovenskih ljudi v novem industrijskem okolju.

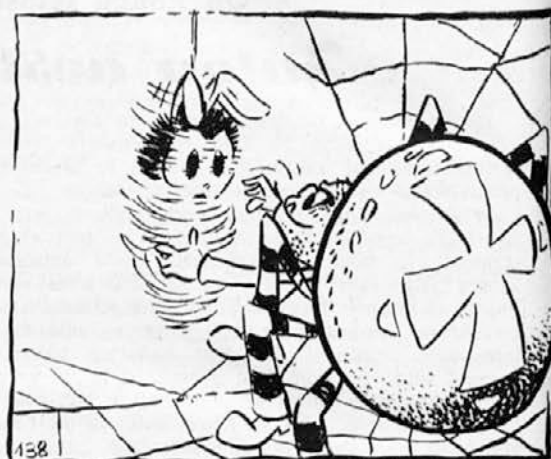
A. R.

136. »Seveda, saj sem zato prišel,« je rekel pajek s čudnim nasmehom, ki ga je naredil še bolj hudobnega, kot je že sicer bil. »Sicer mi boste s svojim brčanjem in opletanjem razdrli vso mrežo. Mirujte malo, pa vas bom osvobodil.« — »Tisočkrat hvala!« je zaklicala Maja in obstala tako mirno, da si še skoraj dihati ni upala.

137. Pajek si je natanko ogledal vse vezi, ki so oklepale malo čebelico. »Kje pa je želo?« je nato vprašal. Joj, kako je bil grd in kako potuhnjeno je bliskal z očmi! Majo je kar streslo ob misli, da se je bo ta ostudna žival dotaknila. A premagovala se je in rekla kar je mogla prijazno: »Ne bojte se mojega žela. Skrila ga bom, da vas ne ranim.«

138. »Pazite! Mirujte!« je posvaril pajek čebelico s hinavsko prijaznostjo. Maja je ubogala. Zdajci je začutila, kako se vrti venomer na istem kraju, slabost jo je obšla in omotična je zaprla oči. A kaj pomeni vse to? V strahu je spet pogledala. Ojoj! Bila je čez in čez vsa povita s čisto svežo lepljivo nitjo, ki jo je bil spredel pajek.

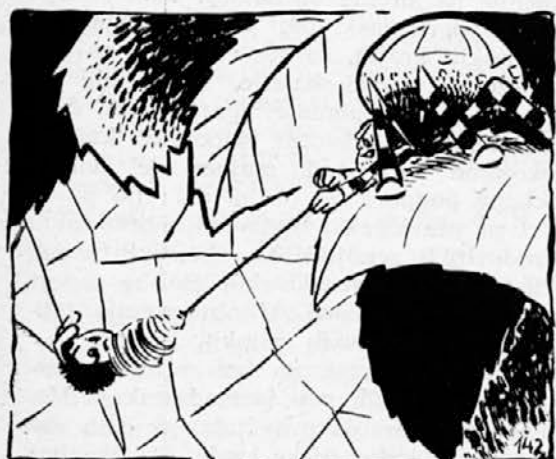
139. »Končano je!« si je šepnila čebelica s tihim, drhtečim glasom. In niti besedice več. Saj ni bilo treba govoriti. Zavedela se je, da je nasledla zlobni pajkovi zvijači. Nobeno upanje na rešitev ji ni več preostalo, sploh se ni mogla več premakniti. Silna žalost jo je objela. Posloviti se bo treba od sonca, od rož, od življenja...

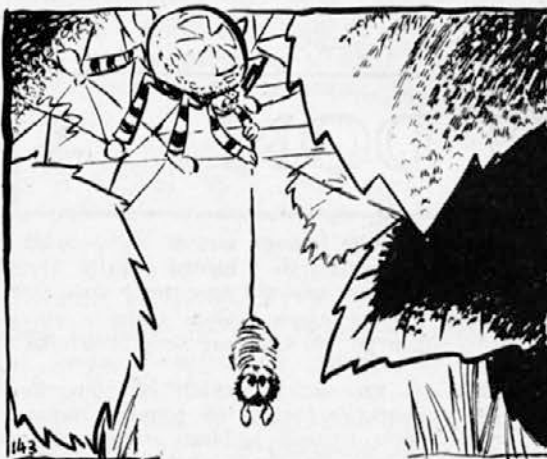
140. Pajek se je odmaknil vstran. Še vedno se je bal Majinega žela, zato jo je šele iz varne razdalje posmehljivo vprašal: »Kako se počutite gospodična?« Maja je v svojem trpljenju ohranila toliko ponosa, da se ni hotela razgovarjati z goljufigo grdobom. Zaprla je oči in rekla je: »Prosim vas, umorite me takoj!« Pajek se je posmehljal.

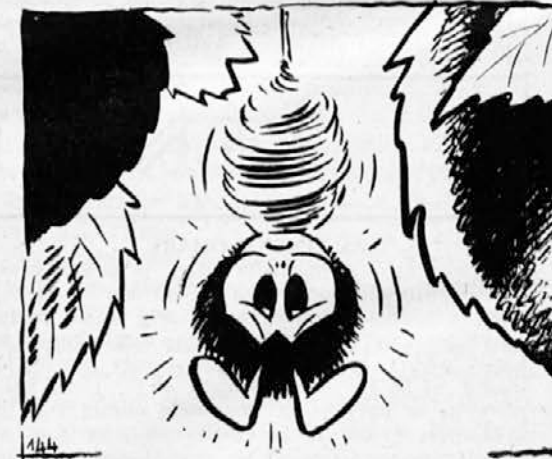
141. »Bežite no, kaj mislite, da sem tako lahko veren, kakor ste vi?« Začel je popravljati raztrgane niti in razložil: »Če boste dovolj dolgo viseli, boste umrli. In takrat, ko ne bo več nevarnosti, da bi me pičili, se vam bom šele približal. Sicer pa, ko bi mogli videti, kako nemarno ste mi raztrgali mrežo, bi vedeli, da je smrt zaslužena kazen!«

142. Potem se je pajek spustil na tla, položil konec pravkar spredene niti okrog kamenčka in nit krepko zadrnil. Vrnil se je k Maji, zgrabil debelo vrv, s katero je bila povezana, in jetnico na vrvi počasi odvedel v senco: »Le z menoj, ljuba moja,« se ji je rogal, »da vas sonce jutri ne bo preveč izsušilo, slasten obed bi rad imel.«

143. Tako je obvisela Maja tik nad zemljo, globoko v temni senci robidovja, onemogla in v oblasti okrutnega pajka, ki jo je hotel počasi umoriti s stradanjem. Ker je visela z glavo navzdol, je kmalu začutila, da v tem strašnem položaju ne bo dolgo vzdržala. Tiho je ječala in njeni klici na pomoč so postajali vedno bolj medli.

144. Ko je Maja tako v skrajnem obupu čakala na smrt, se ji je misel vračala v domače mesto, k tovarišicam čebelar, ki jih je bila tako lahko miselno zapustila. Ne, ni ji bilo žal za vse lepo, kar je na svojem potovanju po svetu doživela; le misel, da se nikoli ne bo mogla vrniti v panj in se opravičiti, jo je težila.